

**TOEZICHTKADER
(VOORTGEZET) SPECIAAL
ONDERWIJS EN
EXPERTISECENTRA**

Utrecht, december 2002

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
2	HET WAARDERINGSKADER	7
2.1	Wettelijk kader	7
2.2	Centrale vraag en deelvragen	9
2.3	Domeinen en kwaliteitsaspecten	11
2.3.1	Het domein Zorg voor kwaliteit	11
2.3.2	Het domein Onderwijs en leren	13
2.3.3	Het domein Opbrengsten	20
2.3.4	Kwaliteitsaspecten regionaal expertisecentrum	21
2.4	De normering	24
3	WERKWIJZE	27
3.1	Het elektronisch schooldossier	27
3.2	Aansluiten bij de zelfevaluatie	28
3.3	Variatie in onderzoeksvormen	30
3.3.1	Het jaarlijks onderzoek	30
3.3.2	Het periodiek kwaliteitsonderzoek	31
3.3.3	Het nader onderzoek	31
3.3.4	Het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering	32
3.3.5	Het incidenteel onderzoek	33
3.4	Variatie in frequentie	33
3.5	Variatie in inhoud	34
4	RAPPORTAGE	37
4.1	Rapportage over PKO, NO, OKV	37
4.2	Rapportage over JO	38
4.3	De kwaliteitskaart	38
	BIJLAGEN	
I	Wettelijke bepalingen	39
II	Normen expertisecentra	41

1 INLEIDING

Met de invoering van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) is het onderwijstoezicht vernieuwd en aangepast aan de huidige bestuurlijke verhoudingen in het onderwijs. Kern van deze verhoudingen is dat bevoegde gezagsorganen (besturen) van scholen zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van het gegeven onderwijs. Deze verantwoordelijkheid omvat: het formuleren van streefdoelen in termen van te realiseren onderwijskwaliteit, de realisatie van de kwaliteit, de kwaliteitsbewaking en de publieke verantwoording over de kwaliteit. Bij het vormgeven van deze verantwoordelijkheid hebben scholen de ruimte om eigen keuzen te maken. Die keuzen maken zij in interactie met de omgeving en op basis van eigen professionaliteit en identiteit. Scholen bepalen binnen de wettelijke kaders zelf de kwaliteitsdoelen en -normen evenals de wijze waarop de gerealiseerde kwaliteit zal worden gemeten en geëvalueerd. Op grond van hun eigen beoordeling of die door anderen, bepalen scholen vervolgens welke kwaliteitsverbeteringen zij wenselijk of noodzakelijk achten. Het inspectietoezicht vormt een aanvulling op deze zelfregulerende mechanismen. Het toezicht zal waar mogelijk aansluiten bij de werkzaamheden die de school zelf ten behoeve van de kwaliteitszorg heeft verricht. Hiermee wordt vormgegeven aan het begrip 'proportionaliteit' als één van de grondbeginselen van het nieuwe toezicht. De onafhankelijke beoordeling van de onderwijskwaliteit door de inspectie levert de instelling – in aanvulling op haar eigen kwaliteitszorg – extra informatie over de sterke en zwakke kanten in het eigen functioneren en presteren. Deze kan zij benutten bij de kwaliteitsverbetering en bij haar profilering.

Volgens artikel 3, lid 2 van de WOT is de inspectie belast met de volgende taken:

- a het beoordelen van de kwaliteit van het onderwijs op basis van het verrichten van onderzoek naar de naleving van de bij of krachtens een onderwijswet gegeven voorschriften en naar andere aspecten van kwaliteit;
- b het bij de uitoefening van de onder a bedoelde taak bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs, onder meer door het voeren van overleg met het bestuur, het personeel van de instelling, en zo nodig, de besturen van gemeente en provincie;
- c het rapporteren over de ontwikkeling van het onderwijs, in het bijzonder de kwaliteit daarvan;
- d het verrichten van andere bij of krachtens de wet aan de inspectie opgedragen taken.

Artikel 13 van de WOT bepaalt dat de inspectie haar werkwijze voor het kwaliteitsonderzoek (als bedoeld in artikel 11 van de WOT ter uitvoering van de in artikel 3 genoemde taken) vastlegt in een of meer toezichtkaders.

Een toezichtkader is bedoeld om de eenheid in het handelen van inspecteurs te bevorderen. Het maakt tevens het handelen van de inspectie transparant voor scholen; de inspectie is hiermee aanspreekbaar op het wat en het hoe van haar werk.

Dit 'Toezichtkader (voortgezet) speciaal onderwijs en expertisecentra' is tot stand gekomen na overleg met de organisaties van management, besturen, personeel, ouders/verzorgers en leerlingen en raadpleging van deskundigen. Dit toezichtkader gaat niet expliciet in op de stimuleringsstaak van de inspectie (art. 3, lid 2 onder b, WOT). Hierover zal de inspectie, na vaststelling van het toezichtkader, nader overleg voeren met de onderwijsorganisaties. Belangrijk aandachtspunt is dan de wijze waarop de inspectie de kwaliteitszorg van scholen kan stimuleren.

Dit toezichtkader is als volgt opgebouwd. In Hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van het waarderingskader. Het waarderingskader is het inhoudelijke kader voor het toezicht op de scholen. In Hoofdstuk 3 beschrijft de inspectie de werkwijze bij het toezicht. Kern van deze werkwijze is dat het toezicht proportioneel zal worden uitgevoerd. In hoofdstuk 4 besteedt de inspectie aandacht aan de rapportage aan scholen en burgers.

2 HET WAARDERINGSKADER

Dit hoofdstuk bevat het waarderingskader voor de beoordeling van scholen die deel uit maken van een regionaal expertisecentrum (REC). Het waarderingskader is het inhoudelijke kader voor het toezicht op deze scholen. De doelstellingen en bepalingen in de Wet op de expertisecentra (WEC) en de bepalingen in de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) vormen de belangrijkste bronnen voor dit kader (paragraaf 2.1). Daarbij is uitgegaan van de situatie dat de artikelen van het voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de expertisecentra in verband met de invoering van een leerlinggebonden financiering en de vorming van regionale expertisecentra WEC in werking zijn getreden (art. 28f WEC)¹.

Met behulp van het waarderingskader spreekt de inspectie een oordeel uit over de centrale vraag hoe de kwaliteit van het onderwijs op scholen die deel uitmaken van een REC is. Zij baseert zich daarbij op wat zij verstaat onder een goede school (paragraaf 2.2).

De centrale vraag naar de kwaliteit van het onderwijs op een school beantwoordt de inspectie door onderzoek te doen aan de hand van de wettelijke voorschriften en andere kwaliteitsaspecten die in paragraaf 2.3 verder zijn uitgewerkt en beredeneerd.

Naast het toezicht op de scholen die deel uitmaken van een REC is de inspectie ook belast met het toezicht op de REC's zelf. De WEC beschrijft de taken van het regionaal expertise centrum. De inspectie gaat na op welke wijze de centra deze taken vervullen. Subparagraaf 2.3.4 beschrijft de nadere uitwerking van deze kwaliteitsaspecten.

De normen die de inspectie hanteert om een oordeel uit te spreken over de kwaliteit staan beschreven in paragraaf 2.4.

2.1 Wettelijk kader

Het (voortgezet) speciaal onderwijs is bestemd voor kinderen voor wie vaststaat dat overwegend een orthopedagogische en orthodidactische benadering aangewezen is (art. 2, WEC). Zo mogelijk brengt het kinderen tot het volgen van gewoon onderwijs in basisscholen of scholen voor voortgezet onderwijs (art. 11, lid 1, WEC).

Artikel 11 van de WEC vermeldt de uitgangspunten en doelstelling van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Centraal staat dat het onderwijs wordt afgestemd op de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling. Het onderwijs wordt zo ingericht dat leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen (lid 1). Verder spreekt de wetgever van een brede vorming van leerlingen (lid 2).

---

¹ Vanaf 01-08-2003

Als onderdeel van de vorming moeten scholen inspelen op het gegeven dat leerlingen opgroeien in een multiculturele samenleving (lid 3).

De WEC geeft aan hoe scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs participeren binnen een REC (art. 28b WEC). De wet geeft een aantal taken aan waarvoor een REC verantwoordelijk is (art. 28b, lid 6, WEC). Deze taken hebben betrekking op de commissie voor de indicatiestelling, de coördinatie van de ambulante begeleiding en de begeleiding van ouders. Naast deze taken kan een REC ook andere taken op zich nemen.

In artikel 11, lid 2 van de WOT is over de uitoefening van het toezicht op scholen het volgende bepaald:

' De inspectie verricht het onderzoek aan de hand van de bij of krachtens een onderwijswet gegeven voorschriften en, indien het betreft een school voor primair of voortgezet onderwijs, de aspecten van kwaliteit, te weten:

- a voor wat betreft de opbrengsten van het onderwijs:
  - leerresultaten,
  - voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen,
- b voor wat betreft de inrichting van het onderwijsleerproces:
  - het leerstofaanbod,
  - de leertijd,
  - het pedagogisch klimaat,
  - het schoolklimaat,
  - het didactisch handelen van de leraren,
  - de leerlingenzorg,
  - de inhoud, het niveau en de uitvoering van de toetsen, tests, opdrachten of examens.

Indien uit het onderzoek een redelijk vermoeden voortvloeit dat de kwaliteit tekortschiet, stelt zij nader onderzoek in, waarbij tevens de oorzaken van het tekortschieten worden onderzocht.'

Het begrip kwaliteit wordt in de Memorie van Toelichting bij de WOT betrokken op verschillende aspecten van het onderwijs. Over sommige van deze aspecten had de wetgever al bepaalde *voorschriften* in de sectorwetten opgenomen. Van andere aspecten vindt de wetgever het van belang dat daarover inzicht wordt geboden: het betreft hier de bovengenoemde *aspecten van kwaliteit* die nu in de WOT zijn vastgelegd. Daarnaast hebben de scholen *eigen doelen* gesteld in hun kwaliteitsbeleid.

Bij de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs betreft de inspectie al deze aspecten en beziet deze in samenhang. Voor de praktijk van het toezicht betekent dit dat de school vanuit het kwaliteitsperspectief wordt beoordeeld, d.w.z. op basis van de kwaliteitsaspecten die de inspectie in het waarderingskader heeft vastgelegd. Wettelijke voorschriften zijn daarin geïncorporeerd en worden zo als het ware 'meegenomen' in de kwaliteitsbeoordeling. In de toelichting bij de kwaliteitsaspecten (paragraaf 2.3) staan deze wetsartikelen vermeld. Tevens is in bijlage I een overzicht opgenomen van de relatie tussen de kwaliteitsaspecten en de artikelen in de WEC.

Aan het eind van de beoordeling zal het voor de school steeds duidelijk zijn of mogelijk geconstateerde tekortkomingen voortvloeien uit een niet voldoen aan de wettelijke voorschriften of dat de kwaliteit op andere aspecten tekortschiet. De inspectie vermeldt namelijk de wettelijke voorschriften waaraan een school niet voldoet, expliciet in de rapportage als de aangetroffen kwaliteit van het onderwijs daartoe aanleiding geeft.

Daarnaast zal het voorkomen dat de inspectie ook meer direct onderzoek naar de wettelijke voorschriften doet. Dit betreft situaties waarin de inspectie op basis van waarneming in de praktijk, door kennisneming van de documenten, via mededelingen van derden of anderszins geconfronteerd wordt met duidelijk foutieve interpretaties of onjuiste uitvoering van wettelijke voorschriften. In al deze situaties meldt de inspectie de geconstateerde afwijking aan het bevoegd gezag en de directie van de school.

Tot slot kan de inspectie besluiten toe te zien op specifieke wettelijke voorschriften die zijn vastgelegd in het jaarwerkplan (art. 7 WOT) van de inspectie. De inspectie doet hiervan tevens mededeling aan de scholen.

De WEC geeft aan dat de inspectie naast het toezicht op de kwaliteit van het onderwijs op de scholen van een REC tevens belast is met het toezicht op de REC's zelf (art. 5 WEC). Dit betekent dat zij onderzoek doet naar de taken van het REC, zoals in artikel 28b lid 6 van de WEC is aangegeven.

2.2 Centrale vraag en deelvragen

De centrale vraag bij het toezicht luidt:

Hoe is de kwaliteit van het onderwijs op de school?

De inspectie expliciteert in het waarderingskader wat in redelijkheid van scholen mag worden verlangd. Een goede school kan worden getypeerd als een school die onderwijs verzorgt dat er op gericht is dat alle leerlingen binnen hun mogelijkheden maximale leerresultaten behalen. Een goede school bewaakt, borgt en verbetert de kwaliteit van het onderwijs. Dit resulteert in drie deelvragen:

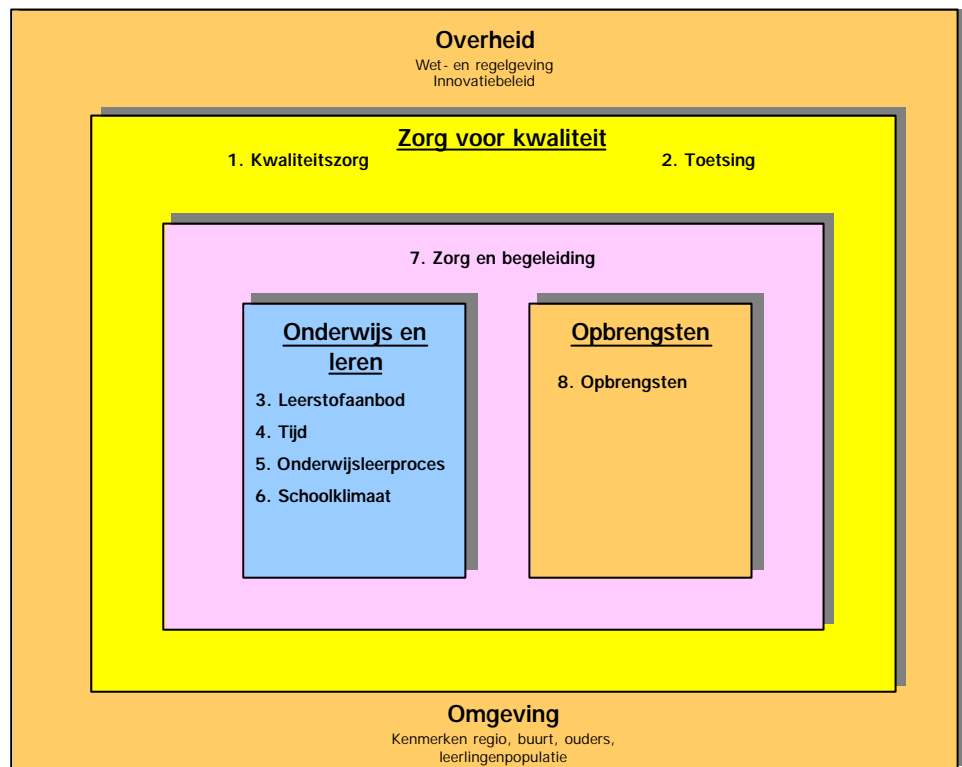
1. *Hoe is de zorg voor de Kwaliteit van het onderwijs?*
2. *Hoe is de kwaliteit van het Onderwijs en leren?*
3. *Hoe is de kwaliteit van de Opbrengsten?*

De kwaliteitsaspecten in het waarderingskader zijn geclusterd in drie *domeinen* die corresponderen met deze deelvragen: zorg voor kwaliteit, onderwijs en leren en opbrengsten.

Wanneer het kwaliteitsonderzoek de inspectie aanwijzingen geeft waardoor zij in redelijkheid kan vermoeden dat de kwaliteit tekortschiet, volgt een nader onderzoek naar mogelijke oorzaken en achtergronden van het tekortschieten. Bij dit nader onderzoek richt de inspectie zich op die kwaliteitsaspecten die onvoldoende waren. Ook kijkt de inspectie naar mogelijke oorzaken en achtergronden van de kwaliteitsproblemen. Dit kunnen onder meer elementen zijn van management, organisatie, bestuur en beleid van de school, zoals bijvoorbeeld

de professionalisering van het personeel, de interne communicatie, de externe contacten en de inzet van middelen. De vraag is daarbij aan de orde of het beleid en de organisatie van de school de kwaliteit van het onderwijs voldoende faciliteren. Ook kan de inspectie de omstandigheden waarin de school zich bevindt gericht onderzoeken.

In het onderstaand schema zijn de domeinen en de kwaliteitsaspecten in beeld gebracht.

Het schema maakt tevens duidelijk dat er in het onderwijs altijd diverse omstandigheden zijn die invloed hebben op het onderwijs en leren en op de opbrengsten. Dit kunnen omstandigheden van buiten zijn, waar de school weinig vat op heeft, dan wel van binnen de school. Te denken valt aan zaken zoals maatschappelijke ontwikkelingen, de wetgeving, het beleid van de landelijke of lokale overheid of van het bestuur, de samenstelling van het personeel, de huisvesting van de school, de arbeidsomstandigheden, de positie van de school in de regio en dergelijke. Vaak vormen deze omstandigheden (een deel van) de verklaring voor de aangetroffen kwaliteit.

In het algemeen geldt bij de beoordeling van scholen dat de inspectie eerst oordeelt, los van de omstandigheden. Alle leerlingen hebben immers recht op goed onderwijs. De inspectie houdt bij de beoordeling overigens altijd rekening met de

kenmerken van de leerlingenpopulatie. Het gaat immers steeds om de vraag of de school onderwijs biedt dat voldoende is afgestemd op de kenmerken van de leerlingen.

Vervolgens plaatst en beschouwt de inspectie deze oordelen in het licht van de omstandigheden waarin de school zich bevindt en ook in het licht van ontwikkelingen die de school heeft doorgemaakt. Het stimulerende karakter van het toezicht zal mede in de aandacht voor dergelijke omstandigheden en ontwikkelingen tot uiting komen.

De inspectie relateert haar oordelen ook aan de keuzen die de school zelf maakt. De eigen keuzen en de eigen identiteit van de school komen tot hun recht in het inspectie-onderzoek (zie ook paragraaf 3.5 over de verschillen in inhoud).

2.3 Domeinen en kwaliteitsaspecten

De kwaliteitsaspecten in het waarderingskader zijn geordend in drie *domeinen*.

- 1 Zorg voor kwaliteit;
- 2 Onderwijs en leren;
- 3 Opbrengsten.

De kwaliteitsaspecten van de verschillende domeinen zijn elk uiteengelegd in indicatoren.

2.3.1 Het domein Zorg voor kwaliteit

De zorg voor kwaliteit neemt een centrale plaats in binnen het toezicht. Immers: scholen zijn zelf primair verantwoordelijk voor de kwaliteit van het gegeven onderwijs. De WEC schrijft scholen voor een kwaliteitszorgbeleid te voeren en dit in het schoolplan te beschrijven (art. 19 en 21 WEC). Het gaat om zowel zorg voor de kwaliteit van het onderwijs als om zorg voor de kwaliteit van de toetsing waarmee de resultaten van dat onderwijs worden vastgesteld.

In het domein Zorg voor kwaliteit zijn deze twee kwaliteitsaspecten ondergebracht.

Kwaliteitsaspect 1: Kwaliteitszorg

De school bewaakt systematisch de kwaliteit van het onderwijs en neemt maatregelen om de kwaliteit te behouden en zo nodig te verbeteren.

Kwaliteitszorg betreft activiteiten die erop zijn gericht de kwaliteit van het onderwijs te bepalen, te bewaken, te borgen en te verbeteren.

Centraal binnen de kwaliteitszorg staan de opvattingen van de school over wat zij kwalitatief goed onderwijs vindt. Hierbij betreft de school de wettelijke eisen. Verder houdt zij daarbij rekening met de kenmerken van de leerlingen en met wensen en verwachtingen die actoren en belanghebbenden uit de omgeving hebben over de kwaliteit van het onderwijs (indicator 1).

De school vertaalt haar opvattingen over goed onderwijs in doelen die zij stelt voor met name de domeinen Opbrengsten en Onderwijs en leren en beschrijft deze in

het schoolplan (art. 21, lid 2, WEC). De school maakt de eigen accenten in haar opvatting van goed onderwijs daarmee duidelijk (indicator 2).

De school gaat systematisch na of zij deze doelen ook bereikt (indicator 3). Systematisch wil zeggen dat de school met procedures, instrumenten en criteria regelmatig de kwaliteit van haar onderwijs evalueert. Een integrale aanpak is hierbij belangrijk. Dit betekent dat de evaluatie de belangrijkste aspecten van de Opbrengsten en Onderwijs en leren betreft en dat de verschillende belangengroepen in de school bij de evaluatie worden betrokken. In het schoolplan beschrijft de school de wijze waarop zij de kwaliteit bewaakt (art. 21, lid 4, WEC).

Op basis van systematische evaluatie formuleert de school doelen voor de verdere verbetering van haar onderwijs (indicator 4). Daarbij is van belang dat de school ook nagaat in hoeverre de personele en materiële middelen de schoolverbetering mogelijk maken. Zo kan het management op basis van de resultaten van de evaluatie de nascholingsprioriteiten vaststellen.

Een en ander resulteert in een verbetertraject voor de langere termijn met concrete activiteiten en maatregelen voor de korte termijn. De school beschrijft dit traject in haar (aanvullingen bij het) schoolplan (art. 21, lid 4, WEC).

Het bewaken van de kwaliteit betekent ook dat de school het effect van verbeteringsactiviteiten vaststelt en daar open over communiceert met de verschillende belanghebbenden (indicator 5). Zo kan de school de ouders/verzorgers over de consequenties voor de organisatie van het onderwijs informeren via de schoolgids (art. 22 WEC).

Een goed systeem van kwaliteitszorg kenmerkt zich door een systematische, cyclische aanpak (indicator 6). Systematisch betekent in dit verband dat de activiteiten die de school ontplooit deel uitmaken van de beleidscyclus van de school. Cyclisch duidt op het continue karakter van de opeenvolging van evaluatie- en verbeteringsactiviteiten.

Een systematische aanpak van kwaliteitszorgactiviteiten kenmerkt zich verder door een duidelijke aansturing vanuit het management, door een professionele cultuur, die gericht is op kwaliteitsverbetering en door maatregelen om de kwaliteit te borgen.

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van zes indicatoren.

- 1 De school heeft inzicht in de eigen uitgangssituatie.
- 2 De school heeft haar doelen geformuleerd.
- 3 De school evalueert systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten en van het onderwijs en leren.
- 4 De school werkt gericht aan verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.
- 5 De school legt verantwoording af aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.
- 6 De zorg voor kwaliteit is systematisch.

Kwaliteitsaspect 2: Toetsing

De school waarborgt de kwaliteit van de toetsing.

Regelmatig nagaan of leerlingen de aangeboden leerstof beheersen en/of bepaalde leer- en ontwikkelingsdoelen bereikt zijn, is belangrijk. Leerlingen hebben immers een voortdurende en zorgvuldige feedback nodig. De school zelf zorgt op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen van de leerlingen en zo kan zij eventuele (leer)problemen in een vroegtijdig stadium opmerken en erop inspelen. Ouders/verzorgers willen inzicht hebben in de prestaties en de ontwikkeling van hun kind. Bovendien kan uit de opbrengsten van het onderwijs worden afgeleid hoe een school haar functies vervult en haar doelstellingen bereikt. Dit betekent dat de toetsing van goede kwaliteit moet zijn. De inspectie beoordeelt dit kwaliteitsaspect dan ook in het kader van Zorg voor kwaliteit. Dit ondanks het feit dat het gebruik van toetsinstrumenten een element is binnen het domein Onderwijs en leren.

De inspectie gaat hier na in hoeverre de school de kwaliteit van toetsinstrumenten en het juiste gebruik ervan garandeert. In het (voortgezet) speciaal onderwijs kunnen scholen en leraren gebruik maken van een aanbod aan toetsen, testen, opdrachten en andere vormen om opbrengsten vast te kunnen stellen; zij kunnen deze instrumenten ook zelf maken. Bij het beoordelen van dit kwaliteitsaspect richt de inspectie zich op de toetsing aan het einde van het onderwijs (indicator 1) en gedurende de onderwijsloopbaan van de leerlingen (indicator 2). Zij gaat na of de school garanties biedt voor een zorgvuldige samenstelling van de instrumenten, voor een zorgvuldige afname van toetsen en voor een zorgvuldige normering.

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van twee indicatoren.

- 1 De school waarborgt de kwaliteit van de toetsing aan het einde van de schoolloopbaan van leerlingen.
- 2 De school waarborgt de kwaliteit van de toetsing gedurende de schoolloopbaan van leerlingen.

2.3.2 Het domein Onderwijs en leren

Binnen het domein Onderwijs en leren onderscheidt de inspectie vijf kwaliteitsaspecten. De kwaliteitsaspecten Leerstofaanbod en Tijd vormen binnen het domein de inputzijde. Zij staan in dienst van de kern van het domein: het kwaliteitsaspect Onderwijsleerproces. Dit vindt plaats in een al dan niet stimulerend Schoolklimaat. Het systeem van Zorg en begeleiding maakt het mogelijk het onderwijsleerproces zo goed mogelijk af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

De WOT spreekt over de kwaliteitsaspecten Pedagogisch klimaat en Didactisch handelen van de leraren. Deze kwaliteitsaspecten zijn in dit waarderingskader samengebracht in het kwaliteitsaspect Onderwijsleerproces. Daarnaast zijn elementen van het pedagogisch klimaat opgenomen in het kwaliteitsaspect Schoolklimaat.

Kwaliteitsaspect 3: Leerstofaanbod

Het leerstofaanbod stelt leerlingen in staat zich optimaal te ontwikkelen en voor te bereiden op het vervolgonderwijs.

Het leerstofaanbod bepaalt de kennis, het inzicht, de vaardigheden en de houdingen die leerlingen zich door het onderwijs kunnen verwerven. Voor ouders/verzorgers, leerlingen en andere betrokkenen, zoals het vervolgonderwijs, is het belangrijk inzicht te krijgen in het onderwijsprogramma van een school en de garantie te hebben dat leerlingen goed worden voorbereid op het vervolgonderwijs of het beroep dat leerlingen voor ogen hebben (indicator 1).

In de WEC (art. 13, 14 en 15) is aangegeven in welke leer- en vormingsgebieden de school een aanbod moet verzorgen. Voor de verschillende onderwijssoorten is het aanbod nader gespecificeerd in door de overheid vastgestelde kerndoelen. De wetgever houdt rekening met de grote verschillen in mogelijkheden van leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs en stelt dat de kerndoelen voor de onderwijssoorten kunnen verschillen. (art. 13, lid 7 en art. 14, lid 5, WEC). Voor de school geldt dat zij ten minste de kerndoelen bij haar onderwijsactiviteiten als aan het eind van het (voortgezet) speciaal onderwijs te bereiken doelstellingen hanteert. Wel kan voor individuele leerlingen van de kerndoelen worden afgeweken. In een handelingsplan geeft de school in die gevallen aan wat daarvan de reden is en welke vervangende onderwijsdoelen worden gehanteerd (art. 13, lid 8 en art. 14, lid 6, WEC).

Voor bepaalde groepen leerlingen vormen stages een belangrijk onderdeel van het aanbod. De inspectie gaat na of de scholen zorg dragen voor een zorgvuldige voorbereiding en uitvoering van deze stages (art. 17 WEC).

Bij het aanbod spelen niet alleen de leerinhouden een rol, maar ook de algemene vaardigheden en houdingen waaraan een school aandacht geeft. Juist deze vaardigheden kunnen van groot belang zijn bij de keuze voor vervolgonderwijs of een beroep dat past bij de wensen van ouders/verzorgers en de mogelijkheden van de leerlingen. Verder besteden scholen aandacht aan de sociale en emotionele ontwikkeling, aan creatieve en culturele ontwikkeling, aan de ontwikkeling van waarden en normen en inzicht in culturen (art. 11, lid 2 en 3, WEC). Van scholen mag worden verwacht dat zij in deze een breed aanbod verzorgen (indicator 2). Scholen bepalen daarbij zelf in welke mate zij accenten leggen binnen het curriculum (art. 21, lid 2, WEC).

Naast de inhoud en de breedte van het aanbod zal de inspectie ook kijken naar de structuur en samenhang van het leerstofaanbod (indicator 3). Het gaat hierbij om de samenhang tussen algemene vaardigheden en de leergebieden, om de samenhang binnen en tussen leergebieden (art. 13, lid 1, WEC), om de doorgaande lijn in het aanbod en om flexibele overgangen (art. 11, lid 1, WEC).

Voorts zal de inspectie kijken naar de afstemming van het aanbod op de onderwijsbehoeften van de leerlingen (art. 11, lid 1, WEC). Speelt het leerstofaanbod voldoende in op de mogelijkheden en belemmeringen van de

leerlingen? Dit geldt zowel voor de gehele leerlingenpopulatie en specifieke (sub)groepen daarbinnen, als voor individuele leerlingen (indicator 4).

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van vier indicatoren.

- 1 Het leerstofaanbod bereidt leerlingen voor op het vervolgonderwijs en/of arbeidsmarkt.
- 2 De school voorziet in een breed aanbod gericht op de verwerving van kennis, inzicht, vaardigheden en houdingen.
- 3 Het leerstofaanbod vertoont samenhang.
- 4 Het leerstofaanbod is afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

Kwaliteitsaspect 4: Tijd

Leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken.

Een noodzakelijke voorwaarde voor leren is dat leerlingen ook de tijd hebben om zich het leerstofaanbod eigen te maken en er ervaring mee op te doen. Leertijd vormt daarmee een belangrijke schakel tussen het leerstofaanbod dat een school verzorgt en de resultaten die leerlingen behalen. Bij de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs besteedt de inspectie aandacht aan drie elementen van tijd. Uitgangspunt vormt de geprogrammeerde onderwijstijd (indicator 1). Is deze conform de wettelijke vereisten en in principe voor leerlingen voldoende om zich het leerstofaanbod eigen te maken?(art. 11, leden 4 en 5, WEC).

Vervolgens is van belang hoeveel leer- en studietijd scholen voor leerlingen daadwerkelijk realiseren. In hoeverre zet de school de beschikbare tijd efficiënt in? Welke maatregelen neemt zij om lesuitval te voorkomen en welk verzuimbeleid voert zij ? (indicator 2)

Ten slotte gaat de inspectie na in hoeverre de school rekening houdt met het verschil in de wijze waarop en het tempo waarin leerlingen zich het leerstofaanbod eigen maken (indicator 3). Bepaalde groepen leerlingen zijn door hun mogelijkheden of belemmeringen gebaat bij gerichte afstemming van de tijd voor onderwijs en leren op hun onderwijsbehoeften.

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van drie indicatoren.

- 1 De school programmeert voldoende onderwijstijd.
- 2 De leer- en studietijd is voor leerlingen voldoende om zich het leerstofaanbod eigen te maken.
- 3 De tijd voor onderwijs en leren is afgestemd op de onderwijsbehoeften van leerlingen.

Kwaliteitsaspect 5: Onderwijsleerproces

De onderwijsleersituaties bieden leerlingen voldoende gelegenheid, uitdaging en ondersteuning voor het leren.

De kwaliteit van het didactisch handelen van het personeel is een belangrijke factor in de stimulering van leervorderingen en ontwikkeling van leerlingen. Helder en gestructureerd onderwijs dat afwisselend en uitdagend is, heeft positieve

effecten op de leerprestaties van leerlingen (indicator 2). Ouders/verzorgers vinden de didactische werkvormen vaak een belangrijk aspect bij het maken van een schoolkeuze.

De inspectie houdt er rekening mee dat leraren in toenemende mate de rol van begeleider zullen gaan vervullen. Ook spelen naast leraren andere personeelsleden een rol bij de instructie en de begeleiding van de leerlingen. Het leren van de leerlingen komt meer centraal te staan. Leerlingen zullen in hun schoolloopbaan een steeds grotere verantwoordelijkheid krijgen voor het eigen leerproces. Het accent verschuift van het onderwijzen door leraren naar het leren en leren leren door leerlingen.

Het begeleiden van onderwijsleerprocessen door leraren betekent onder meer dat zij zorgen voor een goede context voor het leren, dat zij het denken van leerlingen stimuleren en samen met hen reflecteren over het leerproces (indicator 4). Het gaat erom dat leerlingen actief gericht zijn op leren (indicator 5). Naast betrokkenheid van leerlingen omvat dit ook dat leerlingen te maken krijgen met gevarieerde werkvormen. Daarbinnen is een ontwikkeling waarneembaar van zelfstandig werken naar zelfstandig leren. Behalve het leren doelmatig samen te werken kan dit ook omvatten dat leerlingen leren meer en meer zelf hun leren te reguleren. Daarbij zullen leraren en leerlingen meer gebruik gaan maken van digitale mogelijkheden. De leergebiedoverstijgende kerndoelen sluiten hierbij aan.

Naast duidelijkheid en structuur is een goede leeromgeving voor leren een voorwaarde. Enerzijds betreft dit de fysieke leeromgeving: de kwaliteit van de les- en werkruimten, de doelmatigheid van en de variatie aan leer- en hulpmiddelen, waaronder uitnodigende en eigentijdse middelen, zoals computers of de toegang tot internet (indicator 1).

Anderzijds kenmerkt de leeromgeving zich door de kwaliteit van de interactie tussen leraar en leerlingen. Een omgeving waarin leerlingen zich veilig voelen en zelfvertrouwen krijgen, bevordert dat een leerling zich uiteindelijk zelfstandig en onder eigen verantwoordelijkheid verder kan ontwikkelen (indicator 3). De aandacht voor de emotionele en sociale setting voor het leren vloeit voort uit de orthopedagogische en orthodidactische benadering waarop deze leerlingen zijn aangewezen (art. 2, lid 1, WEC).

De wettelijke uitgangspunten te streven naar een ononderbroken ontwikkelingsproces en het onderwijs af te stemmen op de behoeften respectievelijk de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerlingen (art. 11, lid 1, WEC) vraagt van leraren dat zij hun didactisch handelen afstemmen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen (indicator 7). Daarbij kan men twee niveaus van afstemming onderscheiden. Het gaat zowel om de aanpassingen van het onderwijs voor specifieke (sub)groepen, als die voor individuele leerlingen binnen die groepen.

Voor een goede afstemming is het nodig dat leraren de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen systematisch volgen en nagaan wat leerlingen al kennen en kunnen, met welke onderdelen ze (nog) moeite hebben en hoe dat komt. Ook het betrekken van de leerlingen bij de bevindingen van deze analyses zal in de toekomst meer aandacht krijgen. Essentieel is dat leraren de verschillen in

onderwijsbehoefte van hun leerlingen onderkennen en daar in hun onderwijs aantoonbaar rekening mee houden. Op basis daarvan kunnen zij de consequenties van hun handelen bepalen, zowel voor de gehele groep, als voor individuele leerlingen (indicator 6).

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van zeven indicatoren.

- 1 De school zorgt voor een functionele en uitdagende leeromgeving.
- 2 De onderwijsactiviteiten zijn gestructureerd en doelmatig.
- 3 Leraren zorgen voor voldoende ondersteuning en uitdaging van de leerlingen.
- 4 Leraren begeleiden op een systematische en stimulerende wijze onderwijsleerprocessen.
- 5 Leerlingen zijn actief gericht op leren.
- 6 Leraren volgen de vorderingen en ontwikkeling van hun leerlingen.
- 7 Leraren zorgen ervoor dat het onderwijsleerproces is afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

Kwaliteitsaspect 6: Schoolklimaat

De school zorgt voor een veilig, ondersteunend en uitdagend schoolklimaat.

Ouders/verzorgers vinden de sfeer op school, de veiligheid en duidelijke regels elementen die een rol spelen bij de schoolkeuze. Belangrijk is daarbij hoe personeelsleden en leerlingen met elkaar omgaan en de wijze waarop personeelsleden betrokken zijn bij het wel en wee van leerlingen. Voor ouders/verzorgers en leerlingen is het van wezenlijk belang om te weten dat leerlingen gelijk en rechtvaardig worden behandeld. Welk beleid heeft de school om pestgedrag en discriminatie tegen te gaan, wat voor omgangsregels zijn er gesteld en hoe worden deze omgangsregels gehandhaafd (indicator 1)?

Ook de inrichting van het gebouw en de ruimten waarin de lessen en andere activiteiten plaatsvinden, spelen een rol. In hoeverre is de omgeving aangenaam en motiverend voor het leren? In hoeverre worden leerlingen actief betrokken bij de schoolorganisatie en voelen zij zich ook daadwerkelijk betrokken? (indicator 2)

Een aangename en stimulerende omgeving geldt evenzeer voor de personeelsleden (indicator 3). Naast een prettige fysieke omgeving gaat het daarbij om de mate van ervaren collegialiteit, de ruimte voor individuele aspiraties en de mate van ervaren steun en stimulering. De school heeft in deze ook een taak in de coaching en scholing van personeelsleden, van stagiairs en van leraren-in-opleiding (LIO's).

Een ander element binnen het schoolklimaat is de wijze waarop de ouders/verzorgers bij schoolactiviteiten en overleg worden betrokken (art. 48 WEC) en de wijze waarop de school met ouders/verzorgers communiceert (indicator 4).

Voorts mag van de school worden verwacht dat zij functionele contacten onderhoudt met haar omgeving (indicator 5). Neemt de school deel aan activiteiten in de wijk of de gemeente of organiseert zij activiteiten? Onderhoudt de school

functionele relaties met instellingen en voorzieningen in de wijk en/of de regio, zoals vervolgonderwijs, jeugdhulpverlening, buurthuiswerk, enz.? Participeert de school in netwerken en onderhoudt zij functionele contacten met de lokale overheid? Wat is het aandeel van de school binnen het continuüm aan onderwijs en zorg binnen het REC. Verder vraagt het huisvestingsbeleid om goede afspraken tussen de gemeenten en de scholen.

Tenslotte gaat de inspectie na of de school zorgt voor veiligheid in fysiek opzicht (indicator 6). Zijn het gebouw, de onderwijsruimten, materialen en meubilair veilig? Voert de school een veiligheidsbeleid waarbij leerlingen en personeel zoveel mogelijk gevrijwaard zijn van veiligheidsrisico's als letsel, diefstal, agressie en geweld?

De inspectie zal bij onderzoek van het schoolklimaat over deze elementen een oordeel vormen. Daarbij houdt de inspectie rekening met de samenstelling van de leerlingenpopulatie. De school heeft daar vaak weinig invloed op. Wel is van belang dat de school daar zo goed mogelijk op inspeelt.

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van zes indicatoren.

- 1 Personeelsleden en leerlingen gaan op een positieve manier met elkaar om.
- 2 De school zorgt voor een aangename, motiverende omgeving voor leerlingen.
- 3 De school zorgt voor een aangename, stimulerende werkomgeving voor personeelsleden.
- 4 De school stimuleert de betrokkenheid van ouders en verzorgers.
- 5 De school speelt een functionele rol binnen de lokale en regionale gemeenschap.
- 6 De school zorgt voor veiligheid.

Kwaliteitsaspect 7: Zorg en begeleiding

De school begeleidt leerlingen systematisch tijdens hun schoolloopbaan en bij de keuze voor vervolgonderwijs en zorgt voor een systematische begeleiding van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Individuele aandacht voor leerlingen wordt steeds belangrijker. Van scholen wordt gevraagd het onderwijs af te stemmen op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen en op hun ontwikkelingsmogelijkheden (art. 11, lid 1, WEC). Dit vraagt om een samenhangend geheel van activiteiten en voorzieningen: een integraal systeem voor zorg en begeleiding. Dit systeem houdt rekening met de afspraken die binnen het REC zijn gemaakt over zorgvoorzieningen (art. 8a WEC). Dit kan betekenen het verrichten van onderzoek of het ondersteunen van scholen met leerlingen voor wie op basis van de beoordeling van een commissie voor de indicatiestelling een leerlinggebonden budget beschikbaar is en die toelaatbaar zijn tot de onderwijssoort of het cluster waartoe de REC-school behoort (art. 8a, lid 1, WEC), alsook om leerlingen die zonder begeleiding zouden zijn aangewezen op het (voortgezet) speciaal onderwijs (art. 8a, lid 2, WEC).

Voor goede zorg en begeleiding van de schoolloopbaan is het systematisch volgen van de vorderingen en de ontwikkeling van leerlingen een vereiste. Dit betekent

dat scholen beschikken over een samenhangend systeem van instrumenten en procedures om de prestaties en ontwikkeling van de leerlingen te volgen en dat de inzet van interne en externe deskundigen, alsook de coördinatie goed is geregeld (indicator 1).

Van scholen wordt verwacht dat zij hun leerlingen tijdens hun schoolloopbaan goed begeleiden (indicator 2). Daartoe kunnen scholen diverse activiteiten ontplooiën. In hoeverre bepaalt de school de beginsituatie van de nieuwe leerlingen? Welke hulpvraag heeft de leerling bij toelating? Op welke wijze maakt de school de procedures voor doorstroming en begeleiding van leerlingen transparant voor betrokkenen? Is er sprake van beargumenteerde plaatsingsbeslissingen? Hoe zorgvuldig hanteert de school procedures voor verwijzing of uitplaatsing? Stelt de school onderwijskundige rapporten op? (art. 43 WEC). Hoe adviseert en begeleidt de school de leerling en hun ouders/verzorgers bij de keuze voor vervolgonderwijs, dan wel voor een arbeids- of leefsituatie? Welke contacten onderhoudt de school met scholen en instellingen waar de leerlingen vandaan komen of naar toe gaan, om zo een ononderbroken ontwikkeling te kunnen realiseren? (art. 11, lid 1, WEC).

Naast deze algemene begeleiding van alle leerlingen vraagt een aantal leerlingen nog specifiekere aandacht van de school. De school heeft procedures om deze leerlingen goed te kunnen begeleiden (indicator 3). Via de gegevens van het leerlingvolgsysteem kan zij eventuele (leer)problemen in een vroegtijdig stadium opmerken en erop inspelen. Op basis van een analyse van de hulpvragen plant de school de begeleiding van deze leerlingen. Voorts zorgt de school voor effectuering van de extra begeleiding van deze leerlingen binnen haar continuüm van begeleiding en zorg (indicator 4).

Een laatste element binnen dit kwaliteitsaspect is de wijze waarop de school de ouders/verzorgers betreft bij de begeleiding van hun kinderen (indicator 5). Het gaat hier niet alleen om de rapportage over de vorderingen van de leerlingen (art. 20 WEC), maar eveneens om het betrekken van ouders/verzorgers bij belangrijke beslismomenten in de schoolloopbaan van hun kinderen (art. 41a WEC). Dit betekent voor ouders/verzorgers van zorgleerlingen dat zij bij de analyse van hulpvragen worden betrokken en het handlingsplan jaarlijks in overeenstemming met hen wordt opgesteld.

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van vijf indicatoren.

- 1 De school kent gunstige voorwaarden voor de begeleiding van leerlingen.
- 2 De school begeleidt leerlingen systematisch tijdens hun schoolloopbaan en bij de keuze voor vervolgonderwijs, arbeid of beroep.
- 3 De school kent gunstige voorwaarden voor de begeleiding van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.
- 4 De school zorgt voor begeleiding van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.
- 5 De school betreft ouders/verzorgers bij de zorg en begeleiding van de leerlingen.

2.3.3 Het domein Opbrengsten

Binnen het domein Opbrengsten onderscheidt de inspectie slechts één kwaliteitsaspect, namelijk dat van de resultaten die de school bereikt. Binnen dit kwaliteitsaspect krijgen de twee in de WOT genoemde kwaliteitsaspecten (de eindresultaten en de voortgangresultaten) hun plaats. Hierdoor is de samenhang tussen beide aspecten gegarandeerd.

Kwaliteitsaspect 8: Opbrengsten

De prestaties van leerlingen liggen ten minste op het niveau dat op grond van hun kenmerken mag worden verwacht.

Goed onderwijs legt de basis voor het later maatschappelijk functioneren van ieder individu. De wetgever houdt rekening met de grote verschillen in mogelijkheden van leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Centraal staat dat het onderwijs wordt afgestemd op de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling. Het onderwijs wordt zo ingericht dat leerlingen een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen. Zo mogelijk brengt het kinderen tot het volgen van gewoon onderwijs in basisscholen of scholen voor voortgezet onderwijs (art. 11, lid 1, WEC). Dit betekent dat het (voortgezet) speciaal onderwijs voorbereidt op vervolgonderwijs, dan wel een arbeids- of leefsituatie.

In de WEC is bepaald dat de kerndoelen voor de onderwijssoorten kunnen verschillen (art. 13, lid 7 en art. 14, lid 5, WEC) en scholen voor individuele leerlingen van de kerndoelen kunnen afwijken. In die gevallen geeft de school in een handelingsplan aan wat daarvan de reden is en welke vervangende onderwijsdoelen de school hanteert (art. 13, lid 8 en art. 14, lid 6, WEC).

Streven naar een ononderbroken ontwikkeling betekent streven naar continue voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen. Dit impliceert dat scholen optimale resultaten nastreven en voor leerlingen concrete doelen formuleren. De vooruitgang van de leerling ten opzichte van zijn eerdere resultaten staat centraal. Daarbij houdt de school rekening met de mogelijkheden van de leerling, zoals die voortvloeien uit zijn onderwijsbeperking.

Tegen deze achtergrond beoordeelt de inspectie de opbrengsten. Van scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs wordt verwacht dat zij op schoolniveau de opbrengsten van de leerlingen evalueren. Liggen de resultaten van de leerlingen ten minste op het niveau dat op grond van de mogelijkheden van de leerlingen mag worden verwacht? Bij de beoordeling hiervan zal de inspectie zich niet alleen richten op de leerresultaten en de ontwikkelingsniveaus die de leerlingen aan het eind van het onderwijs hebben bereikt, maar ook op tussentijdse resultaten (indicator 1).

Opbrengsten van scholen beperken zich niet tot cognitieve resultaten. Scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs werken ook gericht aan de ontwikkeling van leerlingen in sociaal en emotioneel opzicht (art. 11, lid 2, WEC). Daarom zal de

inspectie tevens kijken naar de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Het gaat om aspecten als zelfstandigheid, sociaal gedrag, sociale redzaamheid, het ontwikkelen van een positief zelfbeeld, het kunnen omgaan met de eigen beperkingen en samenwerking. Daarnaast besteedt de inspectie bij de beoordeling van dit kwaliteitsaspect aandacht aan leergebiedoverstijgende onderwijsdoelen zoals werkhouding, het ontwikkelen van leer- en studievaardigheden en het gebruik van nieuwe media (indicator 2).

Door de grote individuele verschillen zijn voor scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs met name de individuele vorderingen en ontwikkelingstrajecten van belang. De inspectie gaat dan ook na of de leerlingen zich naar verwachting ontwikkelen (indicator 3). Wat is daarbij het resultaat van de inspanningen van de school voor specifieke groepen leerlingen? In hoeverre slaagt de school erin specifieke arrangementen te realiseren en hoe blijkt dit vervolgens uit de vorderingen en ontwikkeling van deze leerlingen? In hoeverre doorlopen leerlingen de school volgens verwachting?

De inspectie betreft dan ook doorstroomgegevens bij haar beoordeling. Om te zorgen dat leerlingen zonder vertraging de onderwijsdoelen bereiken, zal het team systematisch moeten beoordelen of de plaatsing van de leerling in een bepaalde groep past bij de mogelijkheden van de leerling. Dit geldt eveneens voor het moment van overgang van so naar vso, voor het moment van overplaatsing naar het regulier onderwijs en voor de voorbereiding op vervolgonderwijs, dan wel een arbeids- of leefsituatie.

De inspectie kijkt niet alleen naar de schoolloopbaan van leerlingen binnen de school, maar betreft hierbij ook het vervolgetraject (indicator 4). Het succes van de leerlingen in het vervolgonderwijs of in hun arbeids- of leefsituatie is voor een deel toe te schrijven aan de wijze waarop scholen hen hiervoor toerusten. In hoeverre sluit dat wat leerlingen aan het einde van de school kennen en kunnen aan bij de eisen van het vervolgonderwijs, de arbeidsmarkt of hun leefsituatie?

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van vier indicatoren.

- 1 De resultaten liggen ten minste op het niveau dat mag worden verwacht.
- 2 De leerlingen beheersen aan het einde van de opleiding vaardigheden op een niveau dat mag worden verwacht.
- 3 Leerlingen ontwikkelen zich naar verwachting.
- 4 Leerlingen vervolgen met succes hun schoolloopbaan.

2.3.4 Kwaliteitsaspecten regionaal expertisecentrum

De WEC geeft aan hoe scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs participeren binnen een REC (art. 28b WEC). De wet geeft een aantal taken aan waarvoor een REC verantwoordelijk is (art. 28b, lid 6, WEC). Deze taken hebben betrekking op de commissie voor de indicatiestelling, de coördinatie van de ambulante begeleiding en de begeleiding van ouders. De inspectie betreft deze aspecten bij haar toezicht. Naast deze taken kan een REC ook andere taken op zich nemen. De

werkwijze van de inspectie maakt het mogelijk om ook deze aspecten bij het toezicht te betrekken (zie 3.5).

Kwaliteitsaspect CI: Commissie voor de indicatiestelling

Het REC-bestuur waarborgt dat de indicatiestelling niet wordt beïnvloed door de belangen van de bij de uitkomst van de indicatiestelling betrokken partijen.

De WEC geeft aan dat het REC tot taak heeft een commissie voor de indicatiestelling in stand te houden (art. 28b, lid 6, onder a, WEC). De taken van deze commissie zijn geregeld in artikel 28c. Het toezicht op het correct uitvoeren van de taken van deze commissie zijn voor de inhoudelijke kant belegd bij de Landelijke commissie toezicht indicatiestelling (art. 28e WEC). Resteert de vraag naar het toezicht op de onafhankelijkheid van de commissie. De wet geeft aan dat er per algemene maatregel van bestuur voorschriften voor de samenstelling van de commissie moeten zijn om de onafhankelijkheid van de indicatiestelling te kunnen waarborgen (art. 28b, lid 7, WEC). Het gaat erom dat de indicatiestelling in termen van informatieverzameling, oordeelsvorming en besluitvorming niet beïnvloed behoort te worden door de belangen van de bij de uitkomst van de indicatiestelling betrokken partijen, maar zo veel als mogelijk gestoeld dient te zijn op objectiveerbaar vastgestelde kindkenmerken (geoperationaliseerd in de indicatiecriteria). De onafhankelijkheid van de commissie voor de indicatiestelling betreft de bestuurlijke positionering, de organisatorische inbedding en de personele invulling.

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van drie indicatoren.

- 1 Het REC-bestuur waarborgt dat de door haar in stand gehouden commissie voor de indicatiestelling op onafhankelijke wijze in indicatiestelling kan voorzien.
- 2 De commissie voor de indicatiestelling is voor de voortgang van het eigen primaire proces niet afhankelijk van andere organisaties of functionarissen.
- 3 De personele invulling van de commissie voor de indicatiestelling en haar bureau is zodanig dat een onafhankelijke indicatiestelling gewaarborgd is.

Kwaliteitsaspect CAB: Coördinatie ambulante begeleiding

Het REC zorgt voor de coördinatie van de ambulante begeleiding.

Het REC heeft de taak om de inzet van de ambulante begeleiding ten behoeve van scholen voor regulier onderwijs te coördineren (art 28b, lid 6 onder b en 6 onder f, WEC). Een REC coördineert de inzet van de ambulante begeleiding, maar voert deze in beginsel niet zelf uit. Wanneer het REC zelf ook zorgt voor de uitvoering van de ambulante begeleiding zal de inspectie naast de coördinatie ook de uitvoering van de ambulante begeleiding bij haar toezicht betrekken.

Een REC verzoekt participerende scholen van het REC om reguliere scholen te ondersteunen. Het gaat daarbij om het ondersteunen van scholen met leerlingen voor wie op basis van de beoordeling van een commissie voor de indicatiestelling een leerlinggebonden budget beschikbaar is en die toelaatbaar zijn tot de onderwijssoort of het cluster waartoe de REC-school behoort (art. 8a, lid 1, WEC),

alsook om leerlingen die zonder begeleiding zouden zijn aangewezen op het (voortgezet) speciaal onderwijs.

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van vier indicatoren.

- 1 Het REC bewaakt systematisch de coördinatie van de ambulante begeleiding en neemt maatregelen om de kwaliteit te behouden en zonodig te verbeteren.
- 2 Het REC coördineert de deskundigheidsbevordering van de ambulante begeleiders.
- 3 Het REC heeft functionele interne overlegstructuren.
- 4 Het REC heeft functionele externe contacten.

Kwaliteitsaspect BO: Begeleiding van ouders

Het REC zorgt voor ondersteuning van ouders.

De WEC geeft aan dat een REC tot taak heeft de ouders te ondersteunen bij een drietal situaties. Ten eerste heeft een REC tot taak de ouders te ondersteunen bij het indienen van een verzoek tot indicatiestelling door de commissie voor de indicatiestelling (art. 28b, lid 6 onder c, WEC). Men kan daarbij denken aan een actief voorlichtingsbeleid over de taken en functies van het REC en de procedures voor aanmelding bij de commissie voor de indicatiestelling.

Vervolgens ondersteunt het REC ouders wanneer de commissie voor de indicatiestelling hen verzoekt om nadere gegevens en verklaringen. Het REC heeft tot taak de noodzakelijke onderzoeksactiviteiten die daaruit voortvloeien te coördineren (art 28b, lid 6 onder d, WEC).

Tenslotte wordt van het REC verwacht dat het de ouders ondersteunt bij het zoeken naar een school. Dit geldt zowel voor scholen die deel uitmaken van het REC, als voor scholen voor primair onderwijs of voortgezet onderwijs (art 28b, lid 6 onder e, WEC).

De beoordeling van dit kwaliteitsaspect vindt plaats aan de hand van drie indicatoren.

- 1 Het REC ondersteunt de ouder(s)/verzorger(s) bij het indienen van een verzoek tot indicatiestelling door de commissie van indicatiestelling.
- 2 Het REC coördineert eventueel noodzakelijke onderzoeksactiviteiten.
- 3 Het REC ondersteunt ouder(s)/verzorger(s) bij het zoeken naar een school.

2.4 De normering

Normen zijn beslisregels voor de inspectie om te komen tot een oordeel. Uit het oogpunt van objectiviteit en transparantie zijn dergelijke beslisregels nodig. Beslisregels zijn bovendien een hulpmiddel om te komen tot gelijke oordelen in gelijksoortige situaties.

De inspectie legt haar oordelen vast in kwalificaties. De inspectie hanteert daarbij een vierpuntsschaal. Het gaat vanuit de waarborgfunctie vooral om de cesuur tussen voldoende en onvoldoende: is de kwaliteit aan de maat of is de kwaliteit onder de maat. Om scholen te stimuleren is zowel aan de positieve als aan de negatieve zijde een nuancering mogelijk. Scholen krijgen zo inzicht in de zaken waarvan de inspectie ingrijpende verbetering nodig vindt, dan wel welke aspecten (en indicatoren) goed op orde zijn.

Aangezien het waarderingskader diverse niveaus kent, zijn hiervoor normen voor de inspectie ontwikkeld. Onderstaand overzicht maakt dit duidelijk.

Niveau waarderingskader	Soort besluitvorming	Kwalificaties
Indicator	Vaststellen van de mate waarin de feitelijke situatie bijdraagt aan de kwaliteit van het aspect	draagt in hoge mate bij; draagt voldoende bij; draagt onvoldoende bij; draagt niet of nauwelijks bij;
Kwaliteitsaspect	Oordeel op basis van beslisregels	Goed Voldoende Onvoldoende Slecht
Deelvragen (domeinen)	Oordeel op basis van beslisregels	Goed Voldoende Onvoldoende Slecht
Centrale vraag	Oordeel op basis van beslisregels	Goed Voldoende Onvoldoende Slecht

Het laagste niveau in het waarderingskader is de indicator. Door het afwegen van informatie uit diverse bronnen komt de inspectie tot de uitspraak over de mate waarin een indicator bijdraagt aan de kwaliteit van het desbetreffende

kwaliteitsaspect. Bij vaststelling van het oordeel op het niveau van de kwaliteitsaspecten, de domeinen en de centrale vraag vormen beslisregels het uitgangspunt.

De normen zijn opgenomen in bijlage II. De inspectie zal met de vertegenwoordigers van het onderwijsveld nader overleggen hoe de normen het beste toegepast kunnen worden, zodat recht wordt gedaan aan de onderwijspraktijk in de scholen.

3 WERKWIJZE

De WOT gaat ervan uit dat de inspectie de scholen niet meer belast dan voor een goede uitoefening van het toezicht noodzakelijk is (artikel 4, lid 2). Ook acht de wet de scholen zelf als eerste verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun onderwijs en de zorg voor die kwaliteit. Daarom gaat de inspectie proportioneel te werk: er is geen standaard inspectieonderzoek meer, maar de toezichtactiviteiten variëren met de kwaliteit en de kwaliteitszorg van de individuele school.

Tijdens de bestandsopname heeft de inspectie inzicht gekregen in de kwaliteit van iedere school. De oordelen over de kwaliteitsaspecten heeft zij vastgelegd in een kwaliteitsprofiel van de school. Dit profiel staat in het elektronisch schooldossier (ESD). Daarin staan ook de overige gegevens van de school (paragraaf 3.1). Deze gegevens vormen, samen met die uit de zelfevaluatie die de school de inspectie kan aanreiken (paragraaf 3.2), het uitgangspunt voor de invulling van het toezicht. Op basis van deze kennis van de school bepaalt de inspectie de onderzoeksvormen (paragraaf 3.3), de variatie in frequentie (paragraaf 3.4) en de inhoud (paragraaf 3.5).

3.1 Het elektronisch schooldossier

Naarmate de inspectie over meer gegevens over scholen beschikt, hoeft zij minder onderzoek in de school te doen. Deze gegevens, de basis voor het toezicht, slaat de inspectie op in het elektronisch schooldossier. Zowel wegens het belang voor het toezicht, als wegens de openbaarheid is het erg belangrijk dat de informatie correct en actueel is. Om dat te bereiken, wordt het schooldossier voortdurend bijgewerkt. De inspectie zal de scholen vragen, in relatie met het jaarlijks onderzoek (JO) of periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO), deze informatie regelmatig te actualiseren.

De informatie over scholen wordt in het schooldossier als volgt geordend:

a Instellingsgegevens

Dit zijn de algemene gegevens over de school. Hieronder vallen ondermeer: naam, adres en woonplaats van school en bevoegd gezag (NAW-gegevens), fusiehistorie, aantal leerlingen, personeelsgegevens, de gebouwensituatie, samenwerkingsvormen e.d. Deze gegevens worden voor een deel verkregen uit landelijke databestanden;

b Informatie instelling

Dit deel van het dossier bevat met name kwaliteitsgegevens uit de schoolgids en het schoolplan en de uitkomsten van de toetsing van deze documenten. Voor het schoolplan gaat het daarbij om: het onderwijskundig beleid, het personeelsbeleid, het beleid met betrekking tot materiële of geldelijke bijdragen en het beleid met betrekking tot de bewaking en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.

Voor de schoolgids betreft het: de doelen van het onderwijs en de behaalde resultaten, de zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, de benutting van de onderwijstijd, de geldelijke bijdrage, de rechten en plichten

van ouders/verzorgers/leerlingen/bevoegd gezag waaronder een klachtenregeling en de omgang met materiële bijdragen. Tevens bevat dit deel de uitkomsten van eigen kwaliteitsonderzoeken door de school.

c Toezichtcontacten

Dit deel bevat informatie over de inspectiecontacten met de school in de afgelopen jaren. Hieronder vallen onder meer: bezoeken aan de school met doel en onderwerpen, afspraken, aandachtspunten naar aanleiding van bezoeken of overige contacten met de school, overzicht van klachten en hun aard, overzicht van incidenten en de overige correspondentie met de school.

d Kwaliteitsgegevens toezicht

Dit deel van het schooldossier bevat alle kwaliteitsinformatie van de school die door de inspectie is verzameld in het kader van de bestandsopname en de onderzoeken zoals beschreven in paragraaf 3.3.

e Toezichtarrangement

Hier wordt vermeld voor welk type onderzoeksvorm de school in aanmerking komt (paragraaf 3.3), de intensiteit en de termijn.

3.2 Aansluiten bij de zelfevaluatie

Artikel 12 van de WOT bepaalt dat de inspectie bij haar onderzoek uitgaat van de uitkomsten van evaluatie van de kwaliteit door of vanwege de school. Het gaat hier allereerst om de uitkomsten van zelfevaluatie door de school zelf. Daarbij kan zij uitkomsten betrekken van externe beoordelingen, soms in aanvulling op de zelfevaluatie, zoals neergelegd in visitatierapporten, doorlichtingsrapporten, onderzoeksrapporten en dergelijke. Onder de uitkomsten van zelfevaluatie worden zowel de oordelen van de school verstaan als de onderliggende gegevens waarop de school haar oordeel gebaseerd heeft.

Proportioneel onderzoek houdt in dat de inspectie zelf niet meer onderzoek op scholen doet dan nodig om tot een oordeel over de kwaliteit te komen. Als een school zelf betrouwbare gegevens beschikbaar stelt, zal de inspectie het onderzoek ernaar niet overdoen.

Op dit moment is de kwaliteitszorg in scholen sterk in ontwikkeling. Toezicht dat aansluit bij zelfevaluatie is nieuw en zal de komende jaren vorm krijgen. Hoe meer relevante gegevens een school beschikbaar kan en wil stellen, des te minder intensief kan het feitelijke onderzoek in de school zijn. De benutting van de zelfevaluatie is een onderdeel van het inspectieonderzoek. Dat is niet hetzelfde als het streefbeeld voor de kwaliteitszorg van scholen zoals dat voorkomt bij het kwaliteitsaspect Kwaliteitszorg, waarvan zelfevaluatie een onderdeel is. Scholen maken hun zelfevaluatie voor de eigen schoolontwikkeling en niet voor het toezicht. Het is de bedoeling dat de school de gegevens uit de zelfevaluatie die zij verzamelt, aan de inspectie beschikbaar stelt. Zo kan de inspectie beter aansluiten bij de kenmerken van de schoolspecifieke situatie en belast zij de school niet meer dan nodig is.

Artikel 12 lid 2 van de WOT bepaalt dat de uitkomsten van zelfevaluatie richtinggevend zijn voor het oordeel van de inspectie voor zover:

- ze betrekking hebben op (onderdelen van) de kwaliteitsaspecten uit het waarderingskader waarover de inspectie een oordeel wil uitspreken in haar onderzoek;
- de wijze van uitvoering en de hoedanigheid van de evaluatie voldoende betrouwbaar zijn en;
- de kwaliteitsdoelen die de school zich heeft gesteld van voldoende niveau zijn.

De inspectie concretiseert dit wetsartikel door hantering van onderstaande vragen:

1 *Hebben de oordelen van de school in de evaluatie betrekking op de te onderzoeken aspecten van het waarderingskader?*

De inspectie kan oordelen van scholen alleen gebruiken als ze betrekking hebben op een of meer kwaliteitsaspecten waarover de inspectie ook een oordeel uitsprekt. Daarbij gaat de inspectie na of de gegevens waarop de school haar oordelen baseert, overeenkomen met elementen in haar waarderingskader.

2 *Zijn de gegevens waarop de school haar oordelen baseert recenter dan de gegevens waarover de inspectie reeds beschikt?*

De inspectie benut alleen die gegevens die recenter zijn dan die van het laatste inspectieonderzoek.

3 *Zijn de gegevens waarop de school haar oordelen heeft gebaseerd, voldoende onderbouwd en betrouwbaar?*

Om als inspectie een oordeel van de school over een kwaliteitsaspect te kunnen overnemen, moeten de data waarop de school dat oordeel baseert voldoende onderbouwd en betrouwbaar zijn. Het gaat hier om vragen als:

- wie heeft de evaluatie uitgevoerd? Betrokkenheid van leerlingen, ouders/verzorgers, afnemers en externe deskundigen of instanties zal de betrouwbaarheid over het algemeen vergroten;
- representativiteit van de gegevens. De uitkomsten moeten een representatief beeld geven van het onderwerp waarover de inspectie een oordeel uit wil spreken.

4 *Geeft het systeem van kwaliteitszorg op de school de inspectie het vertrouwen dat de gegevens van de zelfevaluatie voldoende vertrouwenwekkend zijn?*

De inspectie gaat na hoe de kwaliteitszorg er op de school voorstaat. Het gaat er om hoe systematisch de school de kwaliteit van haar onderwijs heeft geëvalueerd en hoe de zelfevaluatie is ingebed in de totale kwaliteitszorgcyclus. Een goed systeem van kwaliteitszorg versterkt het vertrouwen van de inspectie in de gegevens van de zelfevaluatie.

5 *Zijn kwaliteitsdoelen die de school zichzelf gesteld heeft van voldoende niveau?*

Als de oordelen van de school en de onderliggende gegevens aan deze vier criteria voldoen, kijkt de inspectie vervolgens of de normen die de school voor haar kwaliteitsdoelen heeft bepaald, passend en helder zijn in het licht van:

- de omstandigheden van de school, bijvoorbeeld de kenmerken van de leerlingenpopulatie, de omvang van de beschikbare middelen e.d.;
- de normen en het feitelijk presteren van scholen in vergelijkbare omstandigheden;

- de motivering van de school bij haar profilering en gemaakte keuzen en de maatschappelijke opvattingen over het kwaliteitsniveau, zoals vastgelegd in het waarderingskader.

Het aansluiten bij zelfevaluaties zal zich de komende jaren verder moeten ontwikkelen. Er zal een wisselwerking tussen scholen en inspectie op gang komen. De inspectie wil daarom in de toekomst het overleg met het onderwijsveld over dit onderdeel van het nieuwe toezicht voortzetten.

3.3 Variatie in onderzoeksvormen

Op basis van haar kennis over de school (elektronisch schooldossier, gegevens zelfevaluatie) bepaalt de inspectie welke onderzoeksvorm passend is.

Conform de WOT en de Memorie van Toelichting onderscheidt de inspectie de volgende onderzoeksvormen:

- 1 jaarlijks onderzoek (JO)
- 2 periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO);
- 3 nader onderzoek (NO);
- 4 onderzoek naar de kwaliteitsverbetering (OKV);
- 5 incidenteel onderzoek (IO).

Deze onderzoeksvormen worden hierna kort besproken.

3.3.1 Het jaarlijks onderzoek

De WOT bepaalt in artikel 11, lid 1 dat de inspectie de kwaliteit van het onderwijs jaarlijks onderzoekt. Als scholen in enig jaar niet te maken krijgen met één van de overige hierboven genoemde onderzoeken dan voert de inspectie het jaarlijks onderzoek (JO) uit.

De agenda voor het jaarlijks onderzoek, dat gemiddeld één dag duurt, komt tot stand in samenspraak met de school en bestaat uit een variabel en een vast deel. Het *vaste deel* kan bestaan uit één of meer van de volgende onderwerpen:

- 1 De wijze waarop de school zich heeft ontwikkeld vanaf het moment van het laatste inspectie-onderzoek;
- 2 Onderzoek naar de afhandeling van klachten en naar het klachtenpatroon van de school;
- 3 Actualiseren van de opbrengstgegevens;
- 4 Actualiseren van het ESD en de kwaliteitskaart en verifiëren van de in de loop van het jaar verzamelde nieuwe gegevens over de school;
- 5 Onderzoek naar de naleving van relevante aspecten van wet- en regelgeving;
- 6 De ontwikkeling van de eigen kwaliteit en kwaliteitszorg.

De minimale invulling van dit vaste deel van het JO bestaat uit een actualisering van het ESD, een gesprek met de school over nieuwe ontwikkelingen en een beoordeling van de normindicatoren van de kwaliteitsaspecten Opbrengsten en Kwaliteitszorg.

Het *variabele deel* kan bestaan uit onderwerpen die de inspectie op verzoek van of in overleg met de school aan de agenda toevoegt. Dit kunnen onderwerpen zijn waarover de school met de inspectie van gedachten wil wisselen of waarover zij een kwaliteitsoordeel van de inspectie wenst. Ook kan de inspectie in het variabele deel in overleg met de school bepaalde onderwerpen uit het vaste deel meer diepgaand onderzoeken.

3.3.2 Het periodiek kwaliteitsonderzoek

In een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) beoordeelt de inspectie altijd de kwaliteitsaspecten uit de domeinen Zorg voor kwaliteit, Opbrengsten en Onderwijs en leren aan de hand van het waarderingskader. Bij deze scholen doet de inspectie geen uitputtend onderzoek naar de naleving van wettelijke voorschriften.

3.3.3 Het nader onderzoek

Wanneer het PKO de inspectie aanwijzingen geeft waardoor zij in redelijkheid kan vermoeden dat de kwaliteit tekortschiet, dan volgt een nader onderzoek (NO) naar mogelijke oorzaken en achtergronden van het tekortschieten. Bij dit NO richt de inspectie zich op bepaalde kwaliteitsaspecten uit de domeinen Zorg voor kwaliteit, Onderwijs en leren en Opbrengsten. Ook kijkt de inspectie naar mogelijke oorzaken en achtergronden. Dit kunnen onder meer elementen zijn van management, organisatie, bestuur en beleid van de school, zoals bijvoorbeeld de professionalisering van het personeel, de interne communicatie, de externe contacten en de inzet van middelen. De vraag is daarbij aan de orde of het beleid en de organisatie van de school de kwaliteit van het onderwijs voldoende faciliteren. Verder kan de inspectie de omstandigheden waarin de school zich bevindt gericht onderzoeken en doet zij onderzoek naar het naleven van wettelijke voorschriften.

De inspectie voert dit onderzoek aansluitend aan het PKO uit en rondt het af binnen een termijn van zes maanden. Afhankelijk van de vraagstelling kan zij interne en externe deskundigen bij het nader onderzoek betrekken.

Als het NO het vermoeden van tekortschieten wegneemt, wordt het PKO afgerond. Het is hierbij mogelijk dat scholen, wat betreft de geleverde kwaliteit, op de grens zitten van wat nog aanvaardbaar is. Ook kunnen er scholen zijn die, gezien de omstandigheden waarin zij zich bevinden, grote risico's lopen. In deze gevallen kan de inspectie de school een waarschuwing geven. Een waarschuwing is een dringende oproep verbeteractiviteiten te ondernemen. De inspectie geeft een waarschuwing alleen als de school en/of haar bevoegd gezag naar haar oordeel zonder zo'n waarschuwing de noodzakelijk geachte kwaliteitsverbeteringen niet ter hand neemt. Dit kan het geval zijn als de school onvoldoende feedback krijgt via de eigen kwaliteitszorg of vanuit haar omgeving.

Als de inspectie naar aanleiding van het NO oordeelt dat de kwaliteit tekortschiet, kondigt zij de school aan, dat zij na een termijn van maximaal twee jaar onderzoek zal doen naar de kwaliteitsverbetering die de school heeft gerealiseerd.

3.3.4 Het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering

Onderzoek naar de kwaliteitsverbetering (OKV) vindt plaats wanneer de inspectie bij een PKO, respectievelijk NO, heeft geconstateerd dat de kwaliteit van het onderwijs op een school tekortschiet, en de school een periode van maximaal twee jaar heeft gehad om de kwaliteit op een aanvaardbaar niveau te brengen. De inspectie kan besluiten tot een OKV op kortere termijn, als de kwaliteit in die mate tekortschiet dat dit noodzakelijk is. Tijdens de periode van kwaliteitsverbetering volgt de inspectie de school en legt zij tussentijds haar bevindingen vast. De inspectie informeert de Minister periodiek welke scholen voor een OKV in aanmerking komen.

Bij een OKV spreekt de inspectie opnieuw een oordeel uit over alle aspecten uit de domeinen Zorg voor kwaliteit, Onderwijs en leren en Opbrengsten. Ook doet zij onderzoek naar het naleven van wettelijke voorschriften. Tevens doet zij een uitspraak over de inspanningen die de school heeft geleverd om de kwaliteitsverbetering te realiseren.

Kernvraag bij het OKV is of de kwaliteit van het onderwijs op de school inmiddels van een aanvaardbaar niveau is. Als dit niet het geval is, maar als er wel voldoende voorwaarden zijn die het vertrouwen rechtvaardigen dat dit niveau binnen een jaar wordt bereikt, wordt de periode van kwaliteitsverbetering met ten hoogste deze periode van een jaar verlengd.

Als de periode van kwaliteitsverbetering niet heeft geleid tot een aanvaardbaar kwaliteitsniveau, informeert de inspectie de Minister hierover. Het kan in uitzonderingsgevallen voorkomen dat de situatie op de school zo ernstig is dat de inspectie het nodig vindt de Minister eerder te informeren, zodat snel bestuurlijke actie kan worden ondernomen.

Conform artikel 14 van de WOT laat de inspectie de informatie aan de Minister vergezeld gaan van voorstellen over te treffen maatregelen. De wet noemt in dit verband de mogelijkheid het bestuur van de school te laten bijstaan door een extern deskundige en de mogelijkheid onder voorwaarden extra financiële middelen aan de school ter beschikking te stellen (art. 164a WEC jo art 27 WOT). De inspectie baseert zich bij haar voorstellen op de aard van de geconstateerde tekortkomingen en betreft daarbij de mogelijke oorzaken of verklaringen. De inspectie stelt de school en het bevoegd gezag in kennis van haar voorstellen aan de Minister.

3.3.5 Het incidenteel onderzoek

De inspectie kan incidenteel onderzoek op scholen uitvoeren naar aanleiding van klachten van ernstige aard, verzoeken van de Minister, kamervragen of berichten in de media. Afhankelijk van de klacht, het verzoek het bericht of de kamervraag, zorgt zij voor de verzameling van voldoende informatie om de situatie in kaart te brengen. Als de klachten, verzoeken, berichten en vragen betrekking hebben op de kwaliteit van het onderwijs, zal zij in het algemeen, met behulp van de gegevens uit het ESD, op korte termijn een onderzoek uitvoeren. Omdat het hier om urgente kwesties kan gaan, is het niet strikt noodzakelijk dat de inspectie hierbij de termijn van een half jaar in acht neemt om de school van het onderzoek in kennis te stellen (zie 3.4).

Ook van dit onderzoek maakt de inspectie een rapport op dat openbaar wordt gemaakt, tenzij de aard of omvang van het onderzoek zich tegen openbare rapportage verzetten (art. 15, lid 2, WOT). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij onderzoek naar aanleiding van een klacht. De uitkomst van een dergelijk onderzoek zal zij in de regel alleen aan de betrokkenen - de school en de klager - meedelen. Ook als de inspectie slechts de naleving van een specifiek voorschrift controleert, zal het resultaat daarvan niet altijd in een openbaar rapport worden neergelegd. De inspectie zal steeds aan de school en het bevoegd gezag melden of zij over het onderzoek openbaar rapporteert.

De inspectie verricht daarnaast incidentele onderzoeken bij wijze van steekproef en onderzoeken voor algemene rapportages, waaronder het onderwijsverslag. Zo mogelijk worden deze onderzoeken organisatorisch verbonden aan een PKO of JO.

3.4 Variatie in frequentie

Voor het samenstellen van toezichtarrangementen en het maken van plannings is het van belang de periodiciteit vast te leggen in een vaste cyclus. De inspectie start voor scholen die deel uitmaken van een regionaal expertisecentrum (REC) met een toezichtcyclus van vier jaren. Voor bve-instellingen hanteert de inspectie een cyclus van 3 jaar gehanteerd. Bij instellingen voor bve die tevens een opleiding vo verzorgen, gaat de inspectie ten behoeve van de samenhang binnen de instelling uit van een driejarige cyclus.

Binnen de groep scholen met een PKO-arrangement is er variatie in kwaliteit. Daarom zal de inspectie (conform het proportionaliteitsbeginsel) ook binnen het PKO variëren in frequentie. De frequentie kan variëren van een tot vier jaar, zoals hieronder te zien is.

Een OKV wordt afgelegd, uiterlijk twee jaar na een PKO, respectievelijk een NO. Bij de bepaling van de datum binnen die termijn sluit de inspectie aan bij de verbeteractiviteiten van de school en de ernst van de geconstateerde problemen.

Waardering centrale vraag	Toezichtarrangement
Goed	PKO na 4 jaar
Voldoende	PKO na 2 of 3 jaar afhankelijk van de kwaliteit van het domein Zorg voor kwaliteit
Onvoldoende	NO+ OKV of PKO na 1 jaar afhankelijk van de kwaliteit van het domein Zorg voor kwaliteit
Slecht	NO + OKV

Op basis van de geactualiseerde toezichtarrangementen maakt de inspectie jaarlijks een werkplanning voor het daarop volgende jaar. Zij zal de scholen zo mogelijk een half jaar voor het uit te voeren onderzoek informeren. Zij zal bezien hoe zij het toezicht zoveel mogelijk in de tijd kan afstemmen op de activiteiten van de school in het kader van de eigen kwaliteitszorg.

3.5 Variatie in inhoud

In de onderzoeksvormen bestaat variatie in de inhoud. Deze is afhankelijk van de kwaliteit en kwaliteitszorg van de school en sluit aan bij de eigen identiteit, het profiel van de school. Op deze manier doet de inspectie recht aan de eigenheid van de school.

Het JO kent een vast en een variabel deel. De agenda voor deze bezoeken komt tot stand in samenspraak met de school.

Bij een PKO beoordeelt de inspectie de kwaliteitsaspecten uit de domeinen Zorg voor kwaliteit, Onderwijs en leren en Opbrengsten. Wederom sluit de invulling van het onderzoek aan bij de situatie op de school. Kwaliteitsaspecten waarop de school veranderingen in gang heeft gezet, krijgen meer aandacht dan de kwaliteitsaspecten die al lange tijd stabiel en in orde zijn. Die aandacht is er ook voor aspecten die bij een vorige beoordeling in kwaliteit achterbleven.

Scholen die kwaliteit willen leveren, zullen inspelen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Mede op grond daarvan formuleren scholen hun doelen. Zij geven daarmee vorm aan de variëteit in het onderwijs. De inspectie wil in haar toezicht deze variëteit honoreren en stimuleren. Daarom zal zij binnen de grenzen van het waarderingskader aandacht geven aan de specifieke accenten die de school legt binnen de kwaliteitsaspecten.

Daarnaast kan de inspectie op verzoek van de school ook aanvullende kwaliteitsaspecten opnemen in haar onderzoek. Zij zal, zo nodig, een beroep doen op externe deskundigheid om die aanvullende kwaliteitsaspecten te beoordelen. Het kan gaan om thema's die voor de school van specifiek belang zijn in haar school(ontwikkeling) nu of in de toekomst. Ook kan het gaan om onderwerpen die de school expliciet wil presenteren.

REC's kunnen naast de taken die in de WEC zijn vermeld meer taken op zich nemen. Ook deze taken kan de inspectie bij haar toezicht betrekken.

4 RAPPORTAGE

Informatie van de inspectie over scholen is op grond van de WOB openbaar, met uitzondering van informatie die valt onder de Wet bescherming persoonsgegevens. Dit betekent dat de openbaarheid zich uitstrekt tot de rapportages, de kwaliteitskaarten, het ESD en de gegevens die de school aan de inspectie beschikbaar heeft gesteld in het kader van de zelfevaluatie.

De inspectie heeft ook tot taak te rapporteren (art. 3, lid 3 onder c WOT). Zij wil haar kennis actief ter beschikking stellen aan scholen en burgers. In paragraaf 4.1 en 4.2 staat hoe de inspectie aan scholen rapporteert over een PKO of OKV, resp. een JO. Paragraaf 4.3 geeft aan hoe de inspectie ouders/verzorgers wil informeren over de kwaliteit van scholen.

4.1 Rapportage over PKO, NO, OKV

Artikel 20 van de WOT bepaalt dat de inspectie haar oordeel naar aanleiding van een PKO of OKV vastlegt in een inspectierapport. Vervolgens beschrijft dat artikel hoe de procedure voor het vaststellen van het rapport in zijn werk gaat. Artikel 21 bepaalt dat deze rapporten openbaar worden gemaakt.

De inspectie schrijft de rapporten voor de school en haar bevoegd gezag. Bij het toezicht werkt de inspectie met *objecten van toezicht* (OVT). De scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs zijn ondergebracht in regionale expertisecentra (REC) die een aantal (o.a.) coördinerende taken hebben. De REC's vormen voor de inspectie de OVT's. De rapportage vindt plaats over het REC voor zover het de REC-taken betreft en over elke school voor zover het de onderwijstaken betreft.

Bij toezending van het rapport aan de school vraagt de inspectie de school om het rapport aan de geledingen in de school beschikbaar te stellen (waaronder de medezeggenschapsraad) en ook ouders/verzorgers en leerlingen te informeren.

In het rapport voor de scholen beantwoordt de inspectie in elk geval de centrale vraag en licht dit toe met de waarderingen van alle aspecten in de domeinen Zorg voor kwaliteit, Onderwijs en leren en Opbrengsten. In het rapport voor het REC spreekt de inspectie oordelen uit over de drie kwaliteitsaspecten. Heeft er nader onderzoek plaatsgevonden, dan kunnen ook andere elementen aan de orde komen. Het rapport geeft duidelijkheid over de onderzoeksvorm en de gehanteerde werkwijze.

Zo nodig legt de inspectie verband tussen de oordelen over de kwaliteit van het onderwijs en de specifieke situatie en de omstandigheden van de school. Verder zet zij het kwaliteitsniveau van de school af tegen de kwaliteit van scholen in vergelijkbare omstandigheden. De inspectie houdt daarbij bovendien rekening met de eigen profilering van de school en de daarbij door de school gemaakte keuzen.

De inspectie daagt een school die onder de maat presteert, uit te verhelderen welke stappen zij gaat nemen om de kwaliteit te verbeteren. Daarbij kan zij de school ook wijzen op goede praktijken bij andere scholen.

Het rapport vermeldt verder het vervolgtoezicht en indien van toepassing (zie paragraaf 3.3) de wettelijke voorschriften waaraan de school niet voldoet.

De inspectie realiseert zich dat het openbare karakter van rapporten een grote impact kan hebben op de school. Aan een rapport stelt zij daarom hoge eisen. Algemeen uitgangspunt is dat de rapporten moeten voldoen aan de eisen van relevantie (een betekenisvolle beschouwing), eenduidigheid (congruentie tussen resultaten en conclusies), betrouwbaarheid (gelijke beoordelingen in gelijke gevallen), helderheid (naar structuur en taalgebruik), correctheid (geen feitelijke onjuistheden) en waamerking. Deze eisen krijgen ook een plaats in de kwaliteitszorg van de inspectie.

De inspectie zal de nodige zorgvuldigheid betrachten bij het maken van een rapport. Artikel 20 lid 3, 4 en 5 van de WOT bevatten daartoe bepalingen over de te volgen procedures, zoals het overleg dat de inspectie vooraf voert over het ontwerprapport. Ook krijgt het bevoegd gezag, in geval van blijvende onenigheid met de inspectie over de inhoud van het rapport, de mogelijkheid om haar visie kenbaar te maken in een bijlage bij het inspectierapport. Naast deze wettelijke bepalingen neemt de inspectie ook andere elementen in haar werkwijze op. Zo kan de school bij het rapport en dus ook op de inspectiesite een verwijzing naar haar eigen website op laten nemen. De school kan dan op de eigen website haar visie en de meest actuele informatie weergeven. Het rapport gaat dan meer leven in de interactie tussen de school en haar omgeving.

4.2 Rapportage over JO

Het resultaat van het jaarlijks onderzoek rapporteert de inspectie aan de school en het bevoegd gezag in een brief voorzien van één of meer bijlagen. In de brief wordt aan de hand van de resultaten van het onderzoek het toezichtarrangement geactualiseerd. De bijlagen bestaan onder andere uit een extract uit het ESD en de kwaliteitskaart van de school.

4.3 De kwaliteitskaart

Het ESD bevat informatie, die voor leerlingen, ouders/verzorgers, burgers in het algemeen niet of minder interessant is. Om deze doelgroepen te voorzien van voldoende relevante informatie worden aan het ESD *kwaliteitskaarten* onttrokken. De informatie in de kwaliteitskaarten is gelijk aan die in de schooldossiers, maar is zo geordend dat ze aansluit bij de informatiebehoefte van de doelgroepen.

BIJLAGE I

Wettelijke bepalingen

Onderstaand schema geeft voor ieder kwaliteitsaspect de relevante wetsartikelen aan. In de toelichting van de kwaliteitsaspecten in het waarderingskader is naar deze wetsartikelen verwezen.

Kwaliteitsaspect	Samenhangende artikelen WEC
1. Kwaliteitszorg	Art. 19, 21 en 22
2. Toetsing	-
3. Leerstofaanbod	Art. 11, 13, 14, 15, 17 en 21
4. Tijd	Art. 11
5. Onderwijsleerproces	Art. 2 en 11
6. Schoolklimaat	Art. 48
7. Zorg en begeleiding	Art. 8a, 11, 20, 41a en 43
8. Opbrengsten	Art. 11 en 13
CI Commissie voor de Indicatiestelling	Art. 28b
CAB Coördinatie ambulante begeleiding	Art. 28b en 8a
BO Begeleiding van ouders	Art. 28b

BIJLAGE II

Normen expertisecentra

Kwaliteitsaspecten

Kwaliteitsaspecten	Voor een waardering 'voldoende' dragen ten minste de volgende indicatoren 'voldoende' bij
1. Kwaliteitszorg	Indicator 4 en twee van de andere indicatoren
2. Toetsing	Eén van de twee indicatoren
3. Leerstofaanbod	Indicatoren 1 en 4
4. Tijd	Indicatoren 1 en 2
5. Onderwijsleerproces	Indicatoren 2, 3, en 6 en één van de andere indicatoren
6. Schoolklimaat	Indicatoren 1, 2, en 6 en één van de andere indicatoren
7. Zorg en begeleiding	Indicatoren 2, 3 en 4
8. Opbrengsten	Indicatoren 3 en 4

Domeinen

Domein	Voor een waardering 'voldoende' zijn de waarden van de onderstaande kwaliteitsaspecten ten minste voldoende
Zorg voor kwaliteit	Kwaliteitszorg (1)
Onderwijs en leren	Leerstofaanbod (3) Onderwijsleerproces (5) Zorg en begeleiding (7)
Opbrengsten	Opbrengsten (8)

Centrale vraag

Centrale vraag	Voor een waardering 'voldoende' zijn de waarderingen van de onderstaande domeinen ten minste voldoende
'Hoe is de kwaliteit van het onderwijs op de school?'	domein Onderwijs en leren domein Opbrengsten

Kwaliteitsaspecten regionaal expertisecentrum

Kwaliteitsaspecten	Voor een waardering 'voldoende' dragen ten minste de volgende indicatoren 'voldoende' bij
CI Commissie voor de indicatiestelling	Indicatoren 1 en 3
CAB Coördinatie ambulante begeleiding	Indicatoren 1 en 3
BO Begeleiding van ouders	Indicatoren 1 en 3